Numĕrul 17. Adaus la Numĕrul 90 al „Dreptăţii“ din 23 Aprilie (5 Maiu) 1894. Anul I.

FOAIA DE DUMINECĂ

A ḌIARULUI „DREPTATEA“.

Editor: **Dr. Cornel Diaconovich.** | Redactor responsabil: **Dr. Valeriu Branisce.**

Schit la Ialomiţa.

In icoana de faţă ce dăm in numĕrul de astăḍi al „Foaiei de Duminecă“ se vede una din cele mai frumoase părţi ale urieşilor Carpaţi românești. Este acea parte a valei Ialomiţei, in care se găsește un schit sau o mănăstire in peșteră. Intreaga parte a acestor Carpaţi este cunoscută sub numele de B u c e c i. In locul cel mai ascuns şi mai scutit al grupului de munţi Buceci se găsește schitul călugărilor.

Originea şi intemeierea acestui schit este veche. Negreşit insĕ schitul şi-a luat inceputul incă in acele timpuri când evlavia şi religiositatea adevĕrată era cu mult mai mare şi când lumea mare nu se arunса încă in aşa mĕsură mare in braţele desfrĕului, a plăcerilor lumeşti, a nereligiosităţii, in braţele şi cătuşele pĕcatului.

Locul unde se află schitul, pre cum se vede din icoană, este ca anume fĕcut pentru schit sau mănăstire. Jur impregiur ingrădit de formidabile stânci de peatră, tot atâtea infricoşate formaţiuni vulcanice, apoi cu dealuri acoperite de păduri de brad nepĕtrunse incă pretotindenea de picior omenesc, se vede pe un mic petec de loc, lipit de păretele stâncei schitul tăcut şi modest. Eară jos la poalele schitului, in valea acestui grup de urieşi de peatră curge murmurând Ialomiţa, fĕtul Bucegiului. Cine poate spune ce sguduiri de pămênt au trebuit se premeargă, câte mii şi mii de ani au trecut până când apa Ialomiţei a putut se-şi spargă drumul spre Romania printre aceste masse de feliurite straturi de peatră.

Isvorită in creerii Carpaţilor, in nemijlocita vecinĕtate a ţĕrilor româneşti aḍi sub stăpânirea străină, Ialomiţa are de a povestí in cursul ei fraţilor liberi din regatul român durerile şi suspinele, dorurile şi speranţele Românilor incătuşaţi din intinsa şi mânoasa Dacia centrală. Dacă sus la isvoarele Ialomiţei au pĕtruns in cursul veacurilor trecute ştirile şi veştile despre luptele dese şi sângeroase ale fraţilor din valea Dunării şi de pre coastele Balcanului şi ale Pindului, despre bătăliile mari avute cu mulţime de popoare sĕlbatice, dela descalecarea intâilor Romani in resărit şi până in timpurile mai nouĕ cu popoarĕle slave şi cu semĕnţii turceşci, mai ales cu Turcii, astăḍi Ialomiţa are se ducă şi duce in fie-care ḍi fraţilor eliberaţi ştirile şi veştile despre ale noastre lupte, oftări şi aspiraţiuni, ale Românilor din monarchia Habsburgilor, pentru libertate şi pentru drepturi naţionale.

Te miri că mai curge lin şi limpede apa Ialomiţei şi nu s'a tulburat de atâta ştire şi veste de dureri şi de sânge de al fraţilor despărţiţi şi desbinaţi prin uneltirile şi fărăde-legile străine, a fraţilor altcum de la un tată şi de la o mamă, de o limbă, de un sânge şi de o credinţă. Insĕ aşa este natura munţilor, aşa este firea Carpaţilor româneşti, vindecă şi curăţeşte toate cu timp şi dă nouă putere de viaţă şi indeamnă la luptă şi eară la luptă bine ştiind că numai acela invinge, şi dobândeşte care sperează cu răbdare şi luptă cu credinţă neclătită până in sfĕrşit.

Chiar nici Roma nu s'a făcut intr'o ḍi, nici Roma n'a avut numai tot sĕrbători, Roma încă a avut dile grele, lupte infricoşate ce o ameninţau cu perire pe veci, cu ştergerea ei de pre faţa pământului. Roma insĕ a luptat, a răbdat şi n'a perdut nădejdea nici odată, nici atunci când fraţii cu fraţi, intre zidurile oraşului se apĕsau şi se ucideau cu turbare. Şi Roma a invins şi s'a făcut stăpâna lumii şi a trimes acum aproape douĕ mii de ani pe strămoşii nostri pe acest pămĕnt se infrĕne sĕlbătăcimea şi se sedească măreaţa plantă a civilisaţiunii şi a culturei. Nepoţii acelor Romani vestiţi prin vitegia şi prin mărirea lor neintrecută până aḍi in lume, nepoţii lor suntem noi Românii de astăḍi. Noi suntem mândri şi făloşi că suntem următorii acelui popor Dumnedeesc. Noi şi avem incă multe insuşiri moştenite, cea mai scumpă este dintre toate, frumoasa noastră limbă naţională. Dară numai după ce vom fi şi noi aşa de viteji şi aşa de mândri faţă de străini şi faţă de tot ce este străin, urît şi rĕu, precum bravi au fost străbunii nostri, atunci vom fi şi noi adevĕraţii lor nepoţi şi următori.

Atunci apoi numai vom ajunge timpul de aur, timpul de mărire naţională, in care toţi fraţii vor fi uniţi intr'o legătură frăţască şi fără de nici o deosebire.

Nu va mai fi atunci trebuinţă a se ascunde de lume in schituri şi a se infunda in locurile cele mai nepĕtrunse din vêrful munţilor. Valea Ialomiţei atunci va resuna de isbucnirile triumfului luptelor naţionale, de imnurile de laudă şi preamărire şi de veselele cântări ale milioanelor de Români din rĕsărit regăsiţi şi infrăţiţi.

Intinsele păduri de brad, pururea verḍi şi balsamici, nu vor mai serví numai de loc de refugiu şi de scăpare, contra rĕutăţilor lumii, contra prigonirilor oamenilor; acele păduri bogate nu vor mai sta pustii, sălăşluind numai jivini şi fere sĕlbatice, ci se vor deschide comunicaţiunii pentru lumea mare, vor da base şi mijloace pentru ridicarea şi lăţirea culturei.

Stâncile colosale, ingrozitoarele sdeaburi de peatră, nemĕsuratele cuantităţi de granit şi de basalt nu vor fi numai scut şi adăpost sigur vulturului, regelui inălţimilor, domnului sburătoarelor, ci vor ajunge in serviţiul muncei civilisatorice a omenimei şi anume a neamului românesc, care nu inzĕdar şi-a vĕrsat sângele sĕu şi şi-a jertfit avutul sĕu intru apĕrarea şi a acelui loc bogat şi incântătoriu şi aḍi şi ieri şi de sute de ani.

Pădurile şi stâncile aceste cu toate comorile necunoscute pân acuma ce cuprind in lăuntrul lor vor imulţí numai bogaţia ţĕrii, vor uşora inaintarea şi desvoltarea generală şi vor contribuí mult la ridicarea şi intemeiarea bunei stări a locuitorilor sirguincioşi şi cruţători din acel ţinut. Şi până atunci se le păstrăm bine că-ci avere şi moşiă românească este!

Eară apa Ialomiţei, şerpuind şi mai departe sprintenă printre stânci şi poiene, va duce vestea despre perirea suferinţelor şi intemeiarea nou inviatei impĕrăţii romane pentru vecinicià, intru care cu toţii nădăjduim tare şi pentru care mic şi mare muncim şi ne rugăm din adêncul inimei noastre in fie-care ḍi şi in fie-care clipită.

Neamul românesc este prea bun, prea falnic, de cât se nu aibe fiii sei o patriă mare, frumoasă şi fericită!

Schit la Ialomiţa.

Intêmplări de preste sĕptămână.

Ni-a invrednicit Dumneḑĕu sĕ petrecem sfintele sĕrbători in puţină pace lăsând la o parte nĕcasurile noastre ḑilnice cu stăpânirea duşmană, cum ne invaţă frumoasele cântări de Paşti ale bisericei noastre dreptcredinciose: „Sĕ ertăm toate pentru inviere..... şi sĕ ḑicem fraţilor şi celor ce ne urĕsc pre noi... Christos a inviat din morţi....!“ Dar' greu este a erta, când „cei ce ne urĕsc pre noi“ ḑi de ḑi adaugă la siluirile şi nedreptăţile cu cari ni-amăresc ḑilele.

Am ajuns de nu mai putem dispune nici chiar de avutul nostru propriu aşa cum voim şi cum ni dictează inima. In comuna românească T o r n i a in comitatul Bihorului, românii gr. catolici au o şcoală frumoasă cu inscripţie românească pe ea. Aceasta inscripţie era mare ţandură in ochii voinicosului inspector şcolar Neumann, botezat N e m é n y i, care a provocat de repeţiteori pe preotul şi pe invĕţătoriul de-acolo sĕ delăture inscripţiunea românească de pe frontul şcoalei. Dar' fiind-că preotul P a v e l M o g a şi invĕţătoriul G e o r g e P e t r o v i c i u sunt români buni, cari ţin la curăţenia aşeḑămintelor noastre culturale româneşti şi la limba noastră străbună, şi n'au voit sĕ impliniască pofta nesaţioasă şi nebună a şovinistului inspector şcolar, — a venit solgăbirĕul Farkaş şi pre lângă toate protestările preotului şi a invĕţătoriului a adus zidari şi a poruncit s ĕ r a d ă j o s i n s c r i p ţ i u n e a r o m â n ă. Care va sĕ ḑică, a făcut tocmai cum fac tâlharii când vin asupra omului ca sĕ fure şi răpiască!

Veḑi Dumneata! unde am ajuns cu părinteasca noastră stăpânire şi cu firea noastră de „lasă-me sĕ te las“, de nu ni-se mai ingădue sĕ punem scrisoare românească nici pe clădirile ridicate din banii nostri proprii, din munca şi sudoarea noastră! De-or merge lucrurile tot aşa, — bun e Dḑeu, — dar' teamă-mi-e că vom ajunge sĕ ni-se prescrie chiar şi hainele cu cari sĕ ne imbrăcăm, cum era pe vremea iobăgiei, când bietului Român nu-'i era ertat sĕ se imbrace cu camaşă de jolgiu, nici cu haine mai subţirele........ dar' pe-atunci baremi nu ne silia nimenea sĕ invĕţăm şi sĕ vorbim o limbă care o urîm şi care nici nu sĕ poate asĕmĕna in frumseţă cu dulcea noastră limbă românească.

*

Pe Joi in sĕptĕmâna luminată e convocată marea adunare a tuturor Românilor la Arad, in carea sĕ protestăm contra „căsătoriei civile“ şi sĕ spunem celor cari prin introducerea ei voiesc sĕ ne despoaie de legea noastră străbună şi de naţionalitatea noastră, că nouĕ nu ne trebue căsătorie care se incheie inaintea notariului sau — Doamne fereşte — poate chiar inaintea unui jidan. Noi vrem sĕ rĕmânem creştini credincioşi legii noastre străbune şi sĕ incheiem căsătoriile aşa cum ne invaţă sfânta noastră biserică, inaintea altariului, cu binecuvântarea slujitoriului lui Dḑeu, ear' nu cu „teremtette“ unguresc. — Pe când iubiţii nostri cetitori vor avé a mână acest numĕr, adunarea de la Arad va fi deja trecută; nu indemnăm dară la participare cât mai numĕroasă, pentru că aceasta am făcut-o in numerii trecuţi in mai multe rênduri şi credem şi nădejduim, că tot Românul cu dragoste faţă de neamul şi legea sa străbună va grăbí la Arad, ca sĕ-şi impreune vocea cu a celor lalte mii şi sute de Români veniţi din toate părţile ţerei. Dee Dumneḑĕu, ca aşa sĕ fie spre onoarea şi spre binele naţiunei noastre.

Ce frumos li-a stat Sêrbilor, că s'au adunat cu mic şi mare, bărbaţi şi femei, domni şi ţĕrani, şi ḑeci de mii şi-au impreunat glasul puternic şi au protestat contra legilor bisericeşti pe cari voieşte guvernul sĕ le introducă. Câte laude şi câte gratulări au căpătat ei pentru aceasta faptă bărbătească şi deamnă de un popor viteaz! Oare noi sĕ nu fim in stare a ne aduna cu miile şi a protesta? Oare noi nu suntem un popor viteaz, urmaşii strălucitului erou român, a impĕratului Traian?! Ba da! Urmaşii lui suntem, şi avem firma credinţă, că in numĕrul viitoriu vom puté raporta cetitorilor nostri lucruri frumoase, fapte măreţe, protestare energică şi deamnă de strănepoţii lui Traian.

*

Vremea trece şi tace, şi ne apropiem tot mai mult de memorabila ḑi a procesului intentat pentru „M e m o r a n d“; o ḑi memorabilă ḑiua de 7 Maiu 1894 st. n., de cât care mai memorabilă numai ḑiua de 3/15 Maiu 1848 e. Vor merge la Cluşiu toţi Românii din toate părţile, vom merge şi noi bănăţenii, căci procesul acela e procesul poporului român şi cade-se sĕ fim de faţă cât mai mulţi, toţi, toată suflarea românească. Este un mare interes faţă de judecata ce se va face Luni la Cluşiu. O mulţime de jurnale mari din intreagă Europa 'şi vor trimite raportori, ca sĕ asculte decurgerea procesului şi sĕ telegrafeze numai decât cele ce se petrec la Cluşiu inaintea curţii cu juraţi. Baş o foaie din America şi-a arĕndat o linie de telegraf a nume numai pe seama sa, aşa că raportorul ei sĕ-'i trimită in fie-care minut chiar ştiri despre decurgerea pertractărei. Vedem dară, ce mult se interesează străinii din alte ţĕri şi chiar şi din alte părţi a lumii de causa noastră dreaptă şi sfântă. Cade-se deci, şi datorinţă avem, sĕ ne interesăm şi noi şi sĕ grăbim cu toţii la Cluşiu...........

FOIŞOARA.

Cântece ostăşeşti.

— Culese de I. Pop Reteganul. —

Pe din jos de Orăştie
Vin doi fraţi din cătănie
Ḑice frate cătră frate,
Pune frate mâna 'n şele
Sĕ cântăm una de jele
Că de când am cătănit
Boii 'n grajd mi-o flămênḑit
Plugul mi s'o putreḑit,
Carĕle s'o ruginit!
Bate doamne cu amar
Pe maioru din Ardeal
Că de când s'o maiorit
Mulţi feciori a cătănit,
M'o cătănit şi pe mine,
Dḑeu nu-i dee bine!

Din Baru-mare.

Hai mândră de mĕ petreci
De aci până la Beci,
Ear de-ţi pare că-i departe
Haida până la Orade,
Şi te uită mândră bine
Cum m'or imbrăca pe mine:
In loc de şuman cernit
Mi-or da căput mohorît
Cum mi-e mie mai urît;
In loc de cureauă lată
Mi-or da sabiă legată,
In loc de clop cu petele
Mi-or da căciulă cu jele!

De pe Someş.

Struţişor mândru de vearâ
Ce am auḑit maic' aseară
C'or scrie cătane eară
Şi-am un drăguţ tinerel
Şi l'or scrie şi pe el.

Din Rodna-veche.

Spală maică hainele
Că pornesc cătanele,
Spală cămeşuţa mea
Care cătănesc cu ea,
Şi mi-o spală cu săpun
Se-mi fie uşor la drum;
Spală năfrămuţa mea,
Care se me şterg cu ea
Şi mi-o uscă 'n dor şi 'n jele
Şi mi-o uscă 'n gândurele
Şi mi-o trimite pe stele.

C. d. R. Agliceriu din Boutariu stud. in Orăştia.

Spune-mi mam' adevĕrat
In ce apă m'ai scăldat?
In apă de Joi seara,
Sĕ 'ncunjur toată ţeara?
Doar in apă de pe spini
Se fiu maică-'ntre strĕini?

Din Reteag.

Taci cucule nu cânta
Dă-mi pace nu mĕ 'nfrunta
Că mĕ tem că te oi puşca
Si din tin' mi-oi face zamă
Ear din aripa ta peană
Căci de mâne merg cătană.

De pe Criş.

Legenda prepeliţei (pitpălacei).

Erau odată doi tinĕri, un june şi o fată, ei se aveau foarte dragi. Şi erau ei amêndoi slugi la un domn avut, la care le mergea foarte bine, avĕnd lucru puţin şi mâncare cât le lua inima. Odată îi trimise domnul la câmp la secere. Sĕ duserĕ dară la câmp, dar in loc sĕ se apuce de lucru se puserĕ la umbră şi se sărutară şi se drăgostiră cât ţinu drăguţa de ḑi. Intr'o vreme veni la ei o babă gârbovită şi sĕracă şi ḑise plângĕnd: Faceţi-vĕ milă şi pomană şi-mi daţi o coajă de pâne, sunt hămisită de foame de deabia mĕ mai pot mişca. — N'avem nimic pentru tine, respunse fata, caută-ţi de cale şi noauă ne dă bună pace!

Têrgul de producte.

In piaţele din ţêrile esterne comerciul s'a indreptat şi tendenţele preţurilor se urcă incetinel.

In piaţa din B p e s t a comunicaţiunea şi comerciul e tot mai bun ca in sĕptĕmâna trecută. Speciele de grâne principale se căutau. Ele se urcară şi in preţuri. Cu mult mai bine au fost căutate şi plătite nutreţurile.

După serbători preţurile s'au mai schimbat.

G r â u curat s'a adus puţin la têrg, nici era prea căutat. In sĕptĕmâna aceasta morile au favorisat puţin grâul de provenienţă indigenă, grâul străin nu prea era. Circulaţiunea sĕptĕmânei sĕ urcă la 190,000 măj metrice.

O v e s u l. A fost mai puţin căutat. S'au vêndut vr'o 6 mii de măji metrice şi se plătea, amĕsurat cualităţii, cu 6 fl. 90 cr. — 7 fl. 70 cr. per m. m.

C u c u r u z u l, s'a susţinut in preţ, in consum. — Mieii se ţin 5 fl 48 cr. — 7 fl 40 cr. părechia.

P o r c i i 44—52 cr. de chilă.

U n s o a r e d e p o r c 52 fl. 50 cr. Clisă (slanină, lard) 44 fl. — 48 fl 56 cr. amĕsurat cualităţii.

P i e i b r u t e. In sĕptĕmâna trecută s'au vêndut mai cu seamă piei de oaie, anume 8000 dărabe sêrbeşti cu 67 fl. — 4000 ardeleneşti cu 64 fl. şi 2000 macedonene cu 105 fl. per 100 kilograme.

Bursa de Budapesta din 30 Aprile 1894.

Datoriă de stat:

Renta de aur ung. 100, 500, 1000	4%	118.60
" " " " 10.000	4%	—.—
" " " " pr. 31 Mart.		118.30
" " coroane ung.	4%	95.40
" " " " pr. 20 Mart.	4%	95.10
Obl. căilor fer. orient. 1876	5%	124.—
Sorţuri reun. „Io-sziv" 2		3.30
" " " austr.		3.60
" crucea roşie 5		12 50
" " " austr.		13.50
Obligaţiunile basilicei 5		—.—
" " bpestan		10.75
" " austr.		11.—
" crucea roşie italien. 25 lire		12.50
" " " " austr.		13.50
Instit. de cred. austr. 100		200.—
Crucea roşie austr. 10		19.50
Sorţi Pálffy 40		58.50

Monede.

Galbenul ces. şi reg. tesc.	5.90
" " " " verig.	5.82
" austr.-ung. de 8 fl.	9.92
" de 20 franci	9.92
20 marce	12.22
Lira de aur turcească	—.—
Argintul austr. şi ung.	—.—
100 marce germ. in papir	61.15
" " " de bancă pr. 31 Mart	61.05

Preţurile bucatelor din piaţa Timişoarei.

De la 1 Maiu 1894.

După notările societăţii „Lloyd“ din Timişoara.

Grâu, greutatea cualit.	76 chilog.	per 100 chilog.	6.72—6.85
„ „ „	77 „	„ 100 „	6.75—6.85
Sĕcară „ „ „	„	„ 100 „	5.——5.10
Orz „ „ „	„	„ 100 „	6.——6.40
Ovĕs, venturat per 100 chilogr.		. . . . . .	6.50—6.70
Cucuruz, nou „ 100 „		. . . . . .	4.50—4.60